List 20.

NOVICE

Tečaj LII.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., po — pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 18. maja 1894.

Politiški oddelek.

Civilni zakon na Ogerskem.

Z jedenindvajsetimi glasmi večine je zbornica velikašev zavrnila civilni zakon. Stvar pa ni bila tako lahka. Da niso prišli nekateri velikaši tudi iz tostranske državne polovice, ki imajo zaradi svojih grajščin na Ogerskem glas v budimpeštanski zbornici velikašev, dvorni dostojanstveniki in hrvaški škofje pa bi bil civilni zakon vsprejet. Z gotovostjo lahko rečemo, da bi bil civilni zakon se vsprejel, da niso prišli v zbornico dvorni dostojanstveniki, ker je vzbudilo misel, da je krona proti civilnemu zakonu. Mnogi grajščaki, kateri radi kažejo svojo lojalnost, bi ne bili glasovali zoper civilni zakon, da niso mislili, da s tem ustrežejo željam na višjih mestih.

Nekaj pa ne moremo prezreti, kar se je pokazalo pri tej debati. Pri nas nekateri porabijo vsako priliko, da mahajo po pravoslavnih, zlasti po Srbih. S tem se dela razpor mej Slovani v veselje Nemcem in Madjarom. Razmere na Hrvaškem niso vesele in največ je kriv tem neugodnim razmeram razpor mej Hrvati in Srbi. Nekateri ljudje, to je pristaši stranke prava, odrekajo Srbom na Hrvaškem pravico do političnega obstanka. To je porinilo Srbe v vladni tabor, in tako zagotovilo vladni stranki večino. Da so pa Hrvati hoteli na Hrvaškem povsod priznati Srbe za jednakopravne brate in bi povsod toliko ne naglašali svojega hrvaštva, bi že davno ne vladal na Hrvaškem Hedervary.

Pri glasovanji o civilnem zakonu v ogerski zbornici velikašev se je zopet pokazalo, da pravoslavni utegnejo biti marsikdaj naši dobri zavezniki. Srbski patrijarh Branković in rumunski metropolit Roman Miron sta s svojimi škofi oba glasovala proti civilnemu zakonu in tudi z besedo podpirala argumente, katere je navel knez primas proti prisilnem civilnemu zakonu in vendar se po mnogih katoliških listih za polovico toliko ne zabavlja proti protestantom nego proti pravoslavnim. Le pomislimo, kaj bi bilo, da so se pravoslavni premislili in glasovali z vlado. Predloga bi bila najbrž vsprejeta, kajti prepričani smemo biti, da bi marsikak grajščak se tudi potem se bil malo bolj pomišljal, predno bi bil glasoval proti vladi. Vlada bi tudi vse drugačno stališče imela, ko bi jo podpirali Srbi in Rumuni. Potem bi lahko z dobro vestjo trdila, da ima večino ogerskega prebivalstva na svoji strani, kar pa sedaj ne more. Imela bi tudi mnogo več upanja, da na višjih mestih dobi dovoljno podporo, da dalje tira stvar, ko bi prvi pot bila propala, kakor je sedaj.

Označljivo za sedanji položaj na Ogerskem je to, da si vlada ne upa razpustiti zbornice poslancev, kakor je običajno, da se ob tacih prilikah, da narod pokaže svoje mnenje. To bi bilo treba zlasti na Ogerskem, kjer se volitve niso vršile pod geslom cerkvenih temveč upravnih reform. Poslanci sami ne morejo trditi, da glede cerkvene politike predstavljajo mnenje naroda, ker pri volitvi narod te politike ni jemal v poštev. Prepričani smo, da bi vlada bila že nastopila to pot, da upa zmagati. Ko bi vlada zmagala pri novih volitvah z jednako veliko večino, bi zbornica velikašev gotovo odjenjala, ker mnenju naroda bi se ne upala upirati. Celo sam knez primas, ki gotovo pozna mišljenje velikašev, se je nekoč izjavil, da bi v tem slučaji višja zbornica prijenjala. Koliko več upanja bi pa vlada imela, da jo podpirajo pravoslavni. Skoro nobene dvombe ni, da bi potem ne zmagala. Če torej Ogerska ne dobi civilnega zakona, se bode mnogo zahvaliti baš pravoslavnim, ki zvesto podpirajo katolike.

Sicer bode pa podpora pravoslavnih ogerskim katolikom jako potrebna. O civilnem zakonu še ni govorjena zadnja beseda. Wekerle je bil še pred prazniki šel na Dunaj, da je cesarju poročal. Kakšen je vspeh njegove misije, ne vemo. Toliko pa vemo, da liberalci hočejo stvar zopet te dni spraviti pred zbornico poslancev, in dne 21. pa že v drugič pred gospodsko zbornico, ako so le na Dunaji dobili dovoljenje. V drugič se nadejajo, da dobe še večjo večino v zbornici poslancev in tudi večino v višji zbornici. Tudi poslednje ni baš neverojetno, ako

zopet ne pridejo dvorni dostojanstveniki in morda še nadvojvode, kakor ve povedati neki budimpeštanski list.

Ako pa propade s predlogo, bode odstopil Wekerle. S tem se na Ogerskem precej premeni. Za njim pa pride vendar kak liberalec, ker prave konservativne stranke v zbornici ni, in civilni zakon se le za nekaj časa odloži, nikakor pa še za zmiraj ne prepreči. Govori se, da pride Hedervary. Ko bi se to zgodilo, bi mi morali reči, da so se Ogri za jeden korak civilnemu zakonu približali. Hrvatski ban je sam z vso svojo zgovornostjo v gospodski zbornici civilni zakon priporočal. Naravno je, da bi se to, če njega pokličejo za ministerskega predsednika v Budimpešto, tako zmatralo, da je vse upiranje višjih krogov veljalo le Wekerlu, ne pa civilnemu zakonu in kak vtis bi to napravilo na zbornico velikašev. Pomisliti je, da bi tudi grof Kuen Hedervary imel mnogo lažje stališče, nego ga je imel Wekerle. Poslednji ima v gospodski zbornici mnogo nasprotnikov že zaradi tega, ker je navadni plebejec. Mnogim ogerskim velikašem nikakor ne ugaja, da je na čelu ogerske vlade mož, ki ne more kazati na veliko vrsto plemenitih prednikov. Tudi ob Košutovi smrti se je marsikaj pripetilo, ker ni vzbujalo mej ogerskimi velikaši zaupanja v ministerskega predsednika. Grof Kuhen Hedervary bi tacih nasprotnikov ne imel. Poleg tega je pa pomisliti, da je sedanji hrvaški ban v dobrem glasu baš pri Srbih. Gotovo je torej, da bi skušal kaj Srbov pridobiti na svojo stran.

Iz vsega je vidno, da nevarnost še ni odstranjena in da je pred vsem treba gledati, da se ohrani sloga mej katoliki in pravoslavnimi, to je pa le mogoče, če se opusti tisto zabavljanje proti Srbom ne le ono- temveč tudi tostran Litve. Nadejamo se, da bodo dogodki v ogerski gospodski zbornici katolike in pravoslavne, zlasti Slovane in Rumune prepričali, da je v interesu njih vere, ako so složni, ako se pa prepirajo mej seboj, pa delajo le za madjarske kalvince in pa za žide.

Politični pregled.

Naš parlament. — „Neue Revue“ je nedavno objavila članek o naših parlamentarnih razmerah, ki je sicer precej oster ali nikakor neopravičen. Ta list pravi, da naši ljudski zastopniki nikakor niso tako resni in dostojni možje, kakor volilci v pokrajinah mislijo. Senat starega Rima je napravil vtis „zbora kraljev“, v naši zbornici pa tujec nič kraljevega ne sliši in ne vidi. V dvorani ne vidi nikakega pravega zbora, ali le nekatere razstreseno sedeče ali po po dvorani se sprehajajoče gospode. Ta čita kak list, oni piše kako pismo, tretji se pogovarja s svojim tovarišem, četrti kaj govori, kar pa nikdo ne posluša razen stenografov, ki zapisujejo. Še le ko je kako malo važno glasovanje prihité iz državnozborske gostilne ali pa iz hodnikov poslanci. Več poslancev je pa tudi, ki tudi tedaj ne pridejo, in tudi priti ne morejo, ker sploh v parlament ne pridejo, temveč rajši doma pri domačem ognišči porabljajo svoje dnevnice. Pri glasovanjih po imenih se kličejo imena, katerih poslancev niti najmarljivejši opazovalci našega parlamenta še niso mogli spoznati. Ko se je glasovalo o novi černovojniški predlogi, ki hudo zadeva prebivalstvo, manjkalo je nad 200 poslancev. Ko je nedavno govoril dr. Gessmann in je Lueger zahteval, da se konštatuje sklepčnost zbornice, bilo je v zbornici celih 24 poslancev. Dr. Lueger je zaradi nesklepčnosti zahteval konec seje Predsednik je jel zvoniti in je zvonil in zvonil, da je spravil v zbornico toliko vernih privržencev koalicije, da je rešil sklepčnost zbornice. Seveda je lepo, da se mora gospodom tako zvoniti, da izpolnijo svojo dolžnost. — Mi mislimo, da je baš ta dogodek najboljši dokaz, da je treba resno gledati, da se z volilno reformo prenovi parlament, ker je v interesu države in narodov, da taki malomarneži, ki sedaj narode zastopajo, narede prostor resnejšim možem.

Državni zbor je vsprejel valutne predloge, potem je pa šel na počitnice. Od 353 poslancev jih je 166 glasovalo za valutne predloge, 106 zoper in 81 jih je pa manjkalo. Večina 60 glasov je majhna, in sicer tako majhne večine še ni bilo pod koalicijsko vlado. Pomislilo je, da bi velika večina od tistih, ki se niso udeležili glasovanja, bilo glasovalo proti vladi, da so mogli svobodno glasovati. Poljski in levičarski klub sta bila sklenila, da imajo vsi člani glasovati za vladne predloge, ali se pa odtegniti glasovanju. Sedaj je nam jasno, zakaj je grof Hohenwart tako pritiskal na svoj klub. Vlada se je že bala, da zgubi večino in potem bi bila se razbila koalicija. Nekateri poslanci so tudi proti svojemu prepričanju glasovali za valutne predloge, da se le koalicija ni razbila. Od slovenskih poslancev je za valuto glasoval jedino profesor Šuklje, drugi so glasovali nekateri proti njej, nekateri so se vzdržali glasovanja. Baš ponosna vlada na to zmago biti ne more, ker je le preočitno pokazala, da še mej poslanci gre težko za večino za njene valutne predloge. Koliko sile je bilo treba, da se je spravila vkupe — ta bora večina. Od kluba do kluba je Plener beračil za glasove. Grof Hohenwart je porabil ves svoj vpliv, govoril je celo v zbornici, da prepreči, da jih preveč njegovih privržencev ne potegne z opozicijo.

Nemški konservativci in Mladočehi. — Pri valutni debati so nekateri Mladočehi pozivljali nemške konservativce, da naj se jim pridružijo. Posebno je dr. Kramař opozarjal nemške konservativce, da s tem, da glasujejo za valutne predloge, ne utrdijo le stališča sedanji avstrijski vladi, temveč tudi ogerski in to v času, ko papež maščuje, da bi Wekerle podlegel. Nemškoliberalni listi se norčujejo iz teh pozivov, češ, da bi bila lepa družba, če se združijo češki husiti z nemškimi ultramontanci. Hus in Loyola združena proti koaliciji bil bi lep prizor, misli „Neue Freie Presse“. Po našem mnenju pač ni nič manj čudna zveza mej nemškimi liberalci, ki pri vsaki priliki smešijo klerikalce, in mej konservativci. Sicer se pa pač nemški liberalci tudi malo boje take zveze.

Spinčičeva zadeva, o kateri se je o svojem času toliko govorilo, se baje tako poravna, da Spinčič vsled Najvišjega cesarskega sklepa dobi 1000 gld. letne pokojnine. Spinčič je izjavil, da službe več neče nastopiti.

Šlezijski Slovani. — Dne 10. t. m. je bil shod zaupnikov šleških Čehov, katerega so se udeležili dr. Hruby in dr. Stratil. Shod se je izrekel, da se naj vsi češki zastopniki združijo v jednotno in stvarno opozicijo proti koaliciji. Poleg tega se je na shodu posebno naglašalo, da morajo Čehi in Poljaki v Šleziji složno postopati, ker jih vežejo iste koristi. Zato se ne smejo pustiti dati od Nemcev razcepiti. Mi želimo, da se v Šleziji Slovani vedno ravnali po teh sklepih.

Poljaki. — Pod koalicijo je marsikaj čudnega, kar dokazuje tesni vezi Poljakov in nemških konservativcev z liberalci in prvenstvo levičarjev. Poljski listi se posebno zadnje dni pritožujejo, da poljski klub vsa svoja posvetovanja proglaša za zaupna. Vsled tega poljski listi od kluba ničesa naravnost ne izvedo, o čem so se posvetovali. Pač pa hitro vse na drobno prinese „N. Fr. Pr., kakor bi bilo glasilo poljskega kluba. To je pač jasen dokaz, kako daleč so že Poljaki zamotani v zvezo z levičarji, da že dajejo prednost židovskim glasilom pred domačimi poljskim. Sedaj naj pa še kdo reče, da niso levičarji vodje koalicije.

Italija. — V poslanski zbornici razpravljal se je zadnje dni proračun za vojsko Vlada je bila odločno zoper to, da bi se ustreglo zahtevi in se zmanjšala vojska. Vlada je slednjič res zmagala in od vlade predlagan proračun se je odobril s 199 proti 135 glasom Bo li imela vlada tudi tako srečo pri Soninovih finančnih predlogih, ki pridejo v kratkem na vrsto, prav dvomimo. Takrat se vladi lahko primeri, da prav pošteno pogori, kar bi bilo prej v korist gospodarstvu v Italiji nego v škodo.

Rusija. — V Peterburgu in nekaterih drugih krajih zaprli so več odličnih osob. Policija je prišla namreč na sled precej razširjeni zvezi, ki se imenuje „prijatelji politiške prostosti“. Tej protizakoniti in skrivni zvezi pripadale so prav odlične osebe, mej temi več državnih uradnikov, profesorjev, zdravnikov in več dijakov. Tuji listi so vsi vprek zagnali krik, da je to nihilistiška zarota. Imajo li napominani „prijatelji politiške prostosti“ kaj sličnega z nihilisti, pokazala bo preiskava.

Srbija. — Radikalni centralni odbor sklenil je prirediti 17 javnih shodov po raznih krajih dežele, na katerih se naj bi slovesno protestovalo proti ukazu kvaljevemu, s katerim se njegovim starišem zopet podeljujejo stare pravice. Ni pa gotovo, če še vlada te shode dovolila.

Anglija. — Te dni razpravljal se je v poslanski zbornici državni proračun. Vlada se je že bala, da proračun ne bode dovoljen. Nasprotna konservativna stranka je celo s popolno gotovostjo računala na to, da se vladi ne dovoli proračun. Toda vladni nasprotniki so se prerano veselili. Proračun je bil sprejet z večino 14 glasov. Rosebery je izjavil, da ostane na krmilu, če dobi le dva glasu večine. Razmerje mej obema strankama na Angleškem ima torej, kakor je razvidno iz tega glasovanja, skoro ravnotežje.

Turčija in Bolgarija. — Ugodna rešitev šolskega vprašanja za Bolgare v Makedoniji je Stambulova toli ohrabrila, da je pričel delati na to, da se napravi defenzivna zveza mej Turčijo in Bolgarijo. Vladno glasilo bolgarsko je že priobčilo načrt taki zvezi. Odpravila bi se carinska meja mej Turčijo in Bolgarijo; častniki in uradniki turški in bolgarski, bi lahko se zamenjavali in druge enake stvari. Stambulov misli, da bi s to zvezo pridobil Turčijo za to, da bi priznala Koburžana. Bo li to šlo, ne vemo.

Obrtnija.

Kranjski odposlanci pri obrtni enketi na Dunaji.

(Dalje.)

11. vprašanje. a) Se li naj v trgovini z rokodelskimi izdelki naredi na blagu vidno, kacega dela da je?

b.) Se li naj trgovina z rokodelskimi izdelki naveže na posebno koncesijo?

c.) Se li naj pridržuje izključno rokodelcem?

Izvdenec Šturm: Jaz sem za to, da naj bode obvezno zaznamovanje na obrtnih izdelkih, čegavega dela da so.

Izvedenec Regali: Jaz sem tudi za to. Prepusti naj se pa dotični zadrugi, da odloči, ali bodi za trgovino z rokodelskimi izdelki treba posebnega dovoljenja, ali naj se pa pridrži samo rokodelcem.

Drugi izvedenci so se strinjali s tem.

12. vprašanje. Se li naj ponujanje blaga od kraja do kraja (§ 60 obrtnega reda) kakor do sedaj dovoli, ali naj se prepove ali omeji, na katero blago naj se omeji?

Izvedenec Regali: Tako ponujanje blaga naj se popolno odpravi, izjema naj se dovoli le za hišne industrijo.

Drugi izvedenci temu pritrdijo.

13. vprašanje. Se li naj dovoli imeti kakemu obrtnemu podjetju neomejeno število prodajalnic?

Ivedenec Regali: Človek bodi zadovoljen, da more živeti na jednem kraji. Zadostuje, ako ima na jednem kraji podjetje. Če mu je premajhno, naj je poveča na dotičnem kraji. Podružnice naj se nikomur ne dovolijo, tudi jedna sama ne.

Izvedenec Supančič: Jaz bi osnove podružnic popolnoma ne omejil, temveč bi se pri tem ravnal po velikostimesta. Zakaj ne bi v velikem mestu obrtnik, ki veliko izdeluje, ne smel imeti jedne podružnice? Torej glavno podjetje in podružnico, pa le v večjih mestih.

Načelnikov namestnik: In sme li kdo v kakem drugem mestu osnovati podružnico?

Supančič: Jaz bi bil proti temu. Če že ni podobnega podjetja, odloči naj potem zadruga.

Izvedenec Tuma: Jaz temu pritrjujem, da se dovoli le jedna podružnica. Kake posledice da ima, ako se dovoli več podružnic, se je videlo pri mödlinški čevljarski tovarni.

Izvedenec Šturm: Nobene podružnice naj se ne dovolijo. Če ni kacega podjetja, naj se pa osnuje. Kdor ga še nima, naj začne. Se bode že kdo dobil.

Poslanec Adamek: Tako obče vprašanje se vendar vzeti ne more. Vsaj so vendar podjetja, ki ne delajo konkurence nobenemu obrtu. Misli li gospod izvedenec, da bi n. pr. velika tvrdka Filip Hass in sinovi v Avstriji ne smeli imeti nobene podružnice? Morda on misli, da s svojimi podružnicami dela konkurenco malemu obrtu, ali morda ne pomisli, če se to prepove, da se s tem na stežaj odpro vrata inozemski konkurenci? Gospodje imajo vedno le na oblačilne trgovine pred očmi, ki so tako pripravile podružnice ob veljave. Tako sploh se pa stvar izpeljati ne da.

Šturm: Jaz zastopam le rokodelske obrte, o drugih strokah pa ne morem govoriti.

Izvedenec Kunc: Jaz moram pred vsem omeniti, da bi se vprašanje moralo glasiti za rokodelske obrte, ako se vpraša rokodelca. Izdelava preprog ni rokodelski obrt in kar v rokodelstvu ne spada, o tem nečemo govoriti. Jedna podružnica naj se dovoli tudi v kakem drugem mestu, pa ne brez števila. Rokodelec ne snuje podružnic, to bi nas ne omejevalo.

Načelnikov namestnik: Tvrdka Thonet smela bi torej si osnovati le jedno podružnico?

*

Kunc: Naj se pa le jedno osnuje. Drugače se obrtu pomagati ne da.

Izvedenec Rebek: Jaz sem tudi za to, da sme obrtnik imeti jedno podružnico v istem mestu.

14. vprašanje. Je li mogoče in je li želeti, da se, v kolikor se v članu V., odstavek d) razglasilnega patenta k obrtnemu redu omenjeno mezdno delo najnavadnejše vrste (dninarsko delo) nahaja, na te delavce raztegnejo določbe VI. poglavja obrtnega reda (zdravstveno skrb, delavski presledki, nedeljski počitek, večerne in nedeljske šole, plačilo mezde, delavske knjižice, spričevala, delavska spričevala, delavski red, določbe o razrešitvi delavskega razmerja in o mladostnih delavcev i. t. d.), ki zanje dosedaj niso veljale.

Izvedenec Kunc: Jaz sem za to, da se vsakemu, ki dela, da kako varstvo, da se mu pomaga do udeležitve zavarovanja itd. Zato pa nisem, da se za vsacega dninarja, ki se vzame za jeden ali dva dni vse to vpelje, kar je tukaj navedenega: zdravstveno skrb, delavski presledki, nedeljski počitek, delavske knjižice, spričevala, delavska spričevala itd. To se da izvesti le pri stalnonastavljenih. Zatorej mislim, da delavsko varstvo, katero imamo, ne stoji na pravi podlagi. Če se za jednega skrbi, naj se tudi za drugega, ubog je ta in oni. Zato bi jaz bil za državno zavarovanje za bolezni in nezgode in sicer obvezno za vsacega delujočega človeka. Kdor ne dela, bi moral biti zavezan, se sam zavarovati itd. To bi pa morala država sama vpeljati in v velikem izvrševati. Šole, o katerih se tukaj govori, na deželi niso mogoče.

Izvedenec Regali: Tudi navadnemu delavcu se mora dati zakonito varstvo. Pravi se sicer: mezdni delavec najnavadnejše vrste, ali tudi ti delavci so poštenjaki, ki so vedno pripravljeni, kadar je treba dati moža. Če državo morajo varovati, bi jih tudi država v miru varovati morala.

Izvedenec Schlegel: Jaz tudi temu vprašanju pritrjujem, ali dninarji naj se nikar ne vlačijo v obrt in jednakih pravic se jim ne more priznati kot pomočnikom.

Izvedenec Šturm: Jaz sem tudi za varstvo dninarjev, ali razloček pa mora biti mej obrtnimi delavci in podajači. (Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Povzdiga Dalmacije. V palači grof Haracha na Dunaji so se te dni posvetovali, kako bi povzdignil Dalmacijo v gospodarskem oziru. Pri tem posvetovanji so bili mej drugim dalmatinski poslanci Biankini, Bonda, Dapar, Kvekvić in Perić, profesor dunajskega vseučilišča Schrötter, inžener dr. Marković, ravnatelj ogersko-hrvatske družbe Polić, jeden zastopnik avstr. Loyda itd. Govorilo se je o tem, da Dalmaciji preskrbe dobre železniške in plovbine zveze, v deželi se naredi več cest, osnujejo kmetijske šole, napravijo veliki hoteli za tujce itd. Govorilo se je, da se osnuje na Dunaji velika družba, ki bi vsestranski zastopala interese Dalmacije. Dr. Schrötter je naglašal, kako ugodna bi bila Dalmacija za osnovo klimatičnih zdravišč. Biankini je naglašal lepoto Dalmacije in njenih otokov, treba jej je preskrbeti le za boljše zveze. On je priporočal železnico iz Knina preko Novega in Siska v Zagreb. Po daljši debati se je sklenilo, da se skliče novo posvetovanje na 22. t. m. K temu posvetovanju povabijo se tudi ministra Kálay in grof Falkenhayn, admiral Sterneck in župani raznih dalmatinskih mest. Ta dan se družba osnuje. V Dalmaciji bode družba imela podružnice in naprosi se kak nadvojvoda, da prevzame pokroviteljstvo.

Električne železnice. Te dni so poskušali vožnjo z električno dinamolokomotivo in šestimi vozovi na železnici iz Pariza v Nantes in nazaj. Vlak je prevozil 120 kilometrov v jedni uri. Butanja in tresenja ni bilo nikakega. Z vlakom se je vozilo 200 osob. Drugo leto misli železnica iz Pariza v Nantes voziti le z električno silo in se potem polagoma razširi elektrika še po druzih železnicah.

Kmetijstvo.

Črtice o kmetijski kemiji.

Voda.

Vsakemu je znano, da je za kmetovalca, kakor sploh za vsacega voda neobhodno potrebna. Naši kmetovalci hodijo dežja prosit, kakor začne primanjkovati vode bodi si za pijačo, ali pa za rast rastlin. Kakor brez zraka, tako bi tudi brez vode ne moglo živeti nobeno živo bitje, ne rastline, ne živali. Že stari narodi so spoznavali veliko važnost vode in jo zatorej šteli štirim elementom, iz katerih je po njih mnenju obstal ves svet. Novejši učenjaki so pač vodo pripravili ob čast, da bi bila element ali prvina, ker so dokazali, da je sestavljena iz vodika in kislika, ali s tem jej niso vzeli nič od nje važnosti.

Vodo poznamo v treh oblikah, trdno kot led, tekočo, kot navadno vodo, mlake, reke, studenci, morja in pa kot para. V vseh treh oblikah je pa velicega pomena za pretvarjanje prirodnih tvarin.

Vode je po zemlji silno veliko, mnogo več, kakor se komu dozdeva na prvi pogled. Tričetrtine zemeljske površine pokrite so z vodo, morjami, jezeri in rekami in tudi več kakor tričetrtine človeškega ali pa živalskega telesa obstoji iz vode. Baš skoro neverojetno je, koliko je vode v naši hrani. Tako je v sto kilogramih krompirja 75 kilogramov vode, v sto kilogramih sadja, nad 80 kilogramov, v korenji je 85 %, v zelju blizu 90 % in repi 92 % vode. V kumarah je pa celo 97 % vode. Naša jedila kuhamo in pripravljamo največ z vodo in tako smemo reči, da se največ živimo z vodo. Tudi tisti ljudje, ki se boje vode in pijejo rajši vino, se ne morejo vodopivcem dosti posmehovati, ker je pač v najboljšem vinu 85 % vode. Tukaj pa mi nikakor ne mislimo vode, ki je vlije sleparski krčmar v vino, temveč vodo, ki je v natornem vinu, katero je trta skozi korenine posrkala iz zemlje in je tako prišla v grozdje in potem pa v vino.

Voda je sestavina iz vodika in kisika, kakor je že omenjeno. To pa ni nobena navadna zmes, kakor je na

pr. zrak. V vodi sta omenjeni prvini tako združeni, da sta zgubili svoja prejšnja svojstva. Vodik na pr. gori, kislik pospešuje gorenje. Voda pa ne gori, gorenja pa tudi po navadi ne pospešuje, temveč še ogenj gasi. Pri navadni gorkoti sta kislik in vodik plina, voda je pa tekoča. Sicer je pa tudi voda brez duha, barve in okusa. To pa velja le za kemično čisto vodo, navadne vode pa že imajo okus, večkrat tudi kak duh ali barvo.

Videli smo pri zraku, da ima poleg svojih glavnih sestavin še neko vrsto drugih snovij v sebi in to ne povsod jednako, v nekaterih krajih je primešano teh snovij več, v drugih pa manj. To velja tudi za vode. Kemično čisto vodo v prirodi težko dobimo. Najčistejša je še dežnica, če jo na prostem nalovimo. Če jo pa nalovimo pod kapom, kjer teče s strehe, se je pa že navzela raznih snovij.

Znano je, da je različna voda bolj ali manj zdrava za pitje, bolj ali manj okusna, vse to je odvisno od tvarin, ki so jej primešane. Celo v dežnici našli so pri preiskavi razen v njej razstopljenega kemično nespojenega kisliką in dušika, še sledove ogljenčeve kisline, solitrove kisline, solitrove sokisline, amonjaka itd. Sicer je to naravno. Ker zrak ni popolnoma čist, se mora tudi voda v njem navzeti druzih tvarin. Čim dalje pa dežuje, tem manj tujih tvarin je v dežnici.

Veliko več primesij je pa v studenčnici, rečnici, morski in nadanji vodi. V njih nahajamo cele vrste tujih snovij, raztopljen apnenik, mavec, magnezijo, klorni magnezij, klorovo apno, kuhinjsko sol. Navadno je v 100.000 delov pitne vode 50 delov raztopljenih trdih tvarin. Od dobre pitne vode se pred vsem zahteva, da nima v sebi kacih strupenih snovij, kakor bakrenih, arzenikovih in svinčenih spojin in da nima kacih bolezenskih kalij. Posebno je v taki vodi več tacih bolezenskih kalij, ki pridejo s kakim gnitjem v dotiko, kakor v druzih vodah. Tako ne sme voda, katero imamo za pitje, prihajati na svojem teku v zvezo s kuhinjskimi odpadki in pa s stranišči. Vodnaki blizu stranišč nimajo zdrave vode, če se bi tudi ne ozirali na čednost. Pri vsakem gnitji nastajajo duščeve spojine, zlasti solitrova kislina, solitrova sokislina in pa amonjak. Za to pa lahko rečemo v vodi, v kateri se nahaja dosti teh tvarin, da ni zdrava za pijačo. Tudi je slabo znamenje za čistost vode, če je v njih mnogo kuhinjske soli. Ta kuhinjska sol navadno prihaja od človeške ali živalske scalnice, ali pa kuhinjskih odpadkov. Seveda to ne velja za kraje, kjer so v zemlji veliki zakladi kuhinjske soli, v tem slučaji, pa imajo vse vode kacega kraja jednako kuhinjske soli v sebi.

Nekatere tvarine pa narejajo vodo še okusno in zdravo, ako se v njej nahajajo v pravi meri. Tako ločimo mehko in trdo vodo. Trde vode so okusneje za pitje, nego mehke. Kemične preiskave so pokazale, da je trdost vode od tega odvisna, koliko je v njej apnenika in magnezijskih spojin. Za obrtnijo, zlasti pa za parne kotle pa trda voda posebno ne ugaja, ker se v kotlu od nje nabira tako imenovani kotlen kamen, kateri otežuje snaženje kotlov in je že bil povod kaki nesreči na železnici. (Dalje sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Ameriški jesen posebno ugaja za mokre kraje. Celo v vodi raste. Les je dober posebno za razno orodje. Saditi to drevo je najbolje v maji ali juniji, kadar je že dovolj gorko. Zgodaj pomladi se sajenje ne priporoča.

Buče na kompostnih kupih. Nobene rastline bolje ne vspevajo na kompostnih kupih, kakor buče. Lahko se vsejejo v maji na kompostni kup.

Mravlje — škodljive. Dolgo se je mislilo, da so mravlje celo koristne sadnemu drevju, ker pokončavajo razne mrčese. Natančne preiskave so pa pokazale, da mravlje ogrizejo popke, ko se ravno odpirajo. Posebno škodljiva je travna mravlja (Tetramorium coespitrum.)

Senica — sovražnica čebel. Senica je razvpita sovražnica čebel. Po knjigah se večkrat čita, da hodi trkati zlasti po zimi na panjeve, da ven prileze kaka bučela, da jo požre. Neki skušen čebelar pa trdi, da je stvar pretirana. Pač pride pred ulnjak in pogleda pri izletnih luknjah panjev, če je kaka mrtva čebela, da jo odnese. Nikdar pa on ni zapazil, da senica odnašala žive čebele.

Senca za gnojne jame. Po letu je potrebno, da ima gnoj senco, zato je pa potrebno, da se okrog gnojne jame nasade kaka drevesa. Za to so pa le taka drevesa, ki preneso mnogo gnojnine, ki hitro rasto in imajo veliko listje. Posebno dobre so trepetlike, jagnjet, nekatere vrbe in širokolistnata lipa. Če je okrog zemlje le nekolike vlažno, tudi dobro vspeva bela jelša. Javor pa rad trohni na tacih krajih, divji kostanj tudi ne prenaša take gnojnine.

Poučni in zabavni del.

Deset let v Ameriki.

(Iz osebnih spominov Rusa P. Tverskega.)

V.

(Dalje.)

Leta 1883 je moj lesni zavod bil preobložen z naročili za deske. Da bi jih mogel izvršiti, morali smo žagati po noči in po dnevi z dvojno zameno delavcev. Brune je bilo treba voziti vedno dalje in dalje, stalo je vedno več in več, dokler ni prišlo do tega, da ni bilo nobenega dobička. Treba je bilo premakniti žago k gozdu ali pa kako drugače poskrbeti za ceneje dovažanje brunov. In baš tedaj je majhna železnica, ki je vozila skozi naše mestice, menjala šine. Pokrajina se je bila naselila in te majhne šine, s katerimi je bila s prva narejena, niso mogle nositi težjih lokomotiv in voz. Kupil sem jako po ceni nekaj milj teh šin, majhno lokomotivo in nekaj odkritih železniških voz in v dveh ali treh tednih naredil sem že tri milje dolgo železnico k glavnemu viru lesa. Potem so s konji dovažali les k tej železnici in železnica ga je pa vozila k žagi. Dela je bilo toliko in deske tako drage, da se je v treh me-

secih splačala železnica. Razume se, da me je ta kratka železnica, katero sem hitro zgradil z osebnim nadzorovanjem dela, seznanila nekoliko z grajenjem železnic in zlasti, koliko da stane grajenje.

Ko je nekaj mesecev pozneje neka železniška družba oddajala polaganje šin na neki stranski progi, mogel sem že potegovati se za to delo in sem ga tudi dobil. Naredil sem nekaj dobička, ali glavno je pa to, da sem se podrobneje seznanil z grajenjem železnic v praksi. Do tedaj nisem imel nobene teoretične podlage v železniških stvareh. Doma nisem imel v šoli najmanjše priložnosti seznaniti niti površno se s tem stvarmi. Ali v Ameriki ne poprašujejo za spričevala. Pogosto pastor prodaja v prodajalnici ali pa zida hišo, učeni inžener pa dela po njegovih navodih. Les je hitro izginjal po obeh straneh železnice. Premislil sem, da je ugodneje podaljšati železnico, kakor pa les privaževati po štiri milje k železnici. Tako je železnica kmalu narasla na sedem milj. Prihajali so potniki, oddajalo se je blago za prevažanje in vse to je poleg prevažanja brunov pripomoglo, da se je železnica prej izplačala. Več manjših mestic in pa večjih posestnikov mi je stavilo jako ugodne pogoje, ako podaljšam železnico k njim in osnujem redno vožnjo. Začel sem se pogajati z državo za zemljišča poleg železnice in pokazalo se je, da je bilo odločeno, da se sedemstotisoč akrov zemlje zastonj da železnici, ki se bode prva gradila baš na to stran. Neka velika družba za trgovino z zemljišči je baš tedaj bila kupila okolu štiristotisoč akrov zemlje in mi je ponudila četrtino vseh teh njenih zemljišč ležečih 6 milj po obeh straneh moje železnice. Šel sem v stolico, dobil dovoljenje za grajenje nove železnice, sklenil pogodbo z državnimi oblastvi in z višje omenjeno družbo za trgovino z zemljišči. Čez jeden teden je že bil oddelek inženerjev na polji in vršil začetno delo za 150 milj dolgo železnico od St. Johnske reke do Mehikanskega zaliva, da se naredi preko redko naseljenih kraljev zveza mej parniško vožnjo po St. Johnski reki in parniško vožnjo po Mehikanskem zalivu.

Prva dela so pokazala, da bode železnica stala z opravo vred blizu dva milijona dolarjev. Gotovih denarjev jaz tedaj nisem imel, vse moje premoženje je bilo v zemljiščih, mojem zavodu in pripravah. Vendar nisem dvomil na vspeh. In res je bila železnica že dodelana, z vsem preskrbljena in je že popolnoma vozila čez poldrugo leto, ko sem dobil dovoljenje od države za grajenje.

Kakor pri vsakem drugem podjetji lotil sem se tukaj osnove družbe za grajenje železnice in čez nekaj dnij sem že dobil sposobnih ljudij. Jaz sem vse svoje premoženje po cenitvi vtaknil v to železnico, da se jé novi družbi dala neka podlaga. Moj sodrug pri trgovini, o katerem sem govoril v prejšnjem poglavju, je tudi del svojega premoženja dal v to železnico. In naposled sta dva nova člana (Anglež, ki je ravno prodal srebrni rudnik v Nevadi in se preselil v Florido, in Šved, ki je že kacih deset let bival v Floridi in si nabral lepo premoženje) vložila po 30.000 dolarjev v gotovini in s tem denarjem in kreditom, katerega sem imel sam, sem začel in tudi končal železnico.

Ko se je družba osnovala, izbrali so me za predsednika in mi dali glavno vodstvo z neomejenimi pooblastili. V tem so inženerji za 30 milj že končno določili, kod pojde železnica in petsto ljudij se je poslalo na delo ter delo železnice se je hitro napredovalo. Glavni zadržek niso bili denarji, temveč to, kod pojde železnica, ker je bilo treba po zakonu razlaščevati zemljišča, kjer jih posestniki z lepa odstopiti niso hoteli. Posestva so bila majhna in posestniki so oglaševali kdo ve v kolikih slučajih drug za drugim in zavirali delo. Moj sodrug Šved je celo poldrugo leto imel z odvetnikom s tem opraviti in še je bilo petdeset stvarij nerešenih, ko je bila dodelana železnica. Za to smo zanje morali dati poroštvo za poplačilo odškodnine, ako jo jim priznajo sodniki. Sodišča so namreč nam dovoljevala delo nadaljevati ne čakajoč razsodbe.

Nekateri posestniki so si prizadevali, da bi nas odrli, kolikor je le moč, bodisi da gre le za pravico kake poti, za prst za nasipanje ali pa za les za železniške pragove, drugi so pa zopet nam pomagali, kolikor je le bilo mogoče. Nekateri so nam kar ponujali polovico svojih zemljišč, ako gradimo železnico v gotovo smer. Včasih so bila celo pogajanja, kod pojde železnica, in ko se je odločilo, kod pojde, je družba imela že več deset tisoč akrov zemlje in zlasti za vse postaje. Nekaj novih mest se je kar zgradilo ob progi. Kjer smo se odločili, da napravimo postajo, so se takoj zidale prodajalnice, pošta itd.

Sam sem nekaj mesecev prebil na progi in vodil inženerje. Na fizične ovire se nismo dosti ozirali, gledali smo največ na to, da bode železnica imela vožnjo. V jednem kraji prerazali smo dve milji široko in na nekaterih mestih 25 čevljev globoko jezero in na drugem kraji presekali smo celo vrsto holmov z nasipi in vrezami do 70 čevljev globočine. Ob Mehikanskem zalivu smo presekali nekaj širokih morskih rokavov, zasipali močvirja in sploh premagali mnogo težav. Omenim naj še, da je moj glavni inžener bil mlad dvaindvajsetletni človek, kateri je dosedaj bil cerkovnik nekje na severu, ali se je v naglici v kakih šestih mesecih naučil zemljemerstva in inženerstva. Ko je prišel v Florido, je vstopil kot delavec k inženerjem, ki so delali železnico za neko drugo železnico na jugu. Slučajno sem se jaz seznanil ž njim. Napravil je name dober vtis in spoznal sem, da je bister človek ter naredil sem ga za glavnega inženerja.

(Dalje sledi.)

Poučni in zabavni drobiž.

Jugoslovanski akademiji je poslal vladika Strossmayer 1000 gld., da se postavi spomenik Račkemu, 1000 gld., da se mu napravi arkadni grob in 500 gld. za poplačilo pogrebnih stroškov.

Največji slon v pariškem zverinjaku je bil postal nekaj klavern in je vedno drgnil čeljust po tleh. Ravnatelj je jel misliti, da slona morda zobe bole. Poklical je zobozdravnika, ki je precej našel, da je jeden čekan precej segnit. Izdolbel je bil kmalu poškodovani del in sedaj mislijo zob blombirovati.

Žrtva severnega tečaja. Predsednik londonskega zemljepisnega društva je sprožil misel, da bi piskali Švedo Björlinga in Kalsteniusa. Pri njiju sta tudi dva Angleža. Mogoče je, da so še živi. Poslednje poročilo od njih je iz oktobra 1892, ko so se odpeljali s Coryškega otoka v odprti ladiji v Clarenco-Head na zapadni obali Baffinskega zaliva. Predsednik misli, naj ladijo vozi naravnost na Coryški otok in preišče naj vse obrežje od Faradeyskega nosa do Jaueskega zaliva.

Novice.

— **Odlikovanje.** Cesar je podelil višjesodnemu svetniku v Gradcu g. Avgustu Urbasu in predsedniku okrožnega sodišča v Celji dr. Adalbertu Gertscherju. red železne krone tretje vrste. Oba odlikovanca sta rodom Kranjca.

— **Birma** Binkoštne praznike bilo je v stolni cerkvi v Ljubljani birmanih 2010 otrok in sicer 571 iz Ljubljane in 1439 iz drugih krajev.

— **Županom deželnega stolnega mesta Ljubljane** bil je v včerajšnji občinski seji izvoljen zopet dosedanji župan g. P. Grasselli, ki je s to izvolitvijo poklican v petič na odlično županskо mesto. — Podžupanom voljen je bil mestni odbornik gospod dr. Karol Bleiweis vitez Trteniški in sicer še-le pri drugem glasovanji, ker se je bivši podžupan g. Vaso Petričič vsled izida prvega glasovanja zopetni izvolitvi odpovedal.

— **Petindvajsetletnica tabora na Vižmarjih.** Predvčerajšnjim minulo je 25 let, ko se je vršil največji slovenski tabor na Vižmarjih. Bilo je na binkoštni pondeljek dne 17. maja 1869., ko se je zbralo na vižmarskih „gmajnah“ do 30.000 Slovencev, da zborujejo in sklepajo o sredstvih, ki so neobhodno potrebna, da se ohrani in okrepi narodnost slovenska. Kot govorniki so nastopili na taborju: dr. Jan. Bleiweis, dr. Henrik Costa, dr. Val. Zarnik, dr. Jakob Razlag, dr. Jos. Vošnjak in Jos. Nolli, vsi iz Ljubljane, dr. Jos. Tonkli iz Gorice in notar dr. pl. Premerstein iz Tolmina. Na taborju se je sklenilo: 1.) da se zjedinijo vsi Slovenci po zakoniti poti v edno kronovino z deželnim zborom v Ljubljani; 2.) da se povsodi uvede slovenski jezik v šole; 3.) da se ustanovi slovensko vseučilišče v Ljubljani; 4.) da se uvede slovenski jezik v urade. Razpravljalo in ukrepalo se je kakor na prejšnjih taborih i na tem tudi o gospodarskem blagostanju slovenskega naroda.

— **40letnico** svojega službovanja je praznoval pred kratkim v Gorici, g. Fran Hafner, vodja tamošnjega ženskega učiteljišča. Jubilantu je došlo od več stranij mnogo čestitk.

— **Petindvajsetletnico** svojega obstanka praznovala je dne 12. t. m. ob ednem z občnim zborom banka „Slavija“ v Pragi. Slovanskemu zavodu, ki se je v teku 25 let postavil na prav krepke noge, želimo zmirom lepšega razvitka.

— **Primorsko planinsko društvo** posetilo je binkoštne praznike našo belo Ljubljano in divni naš Bled. Pri dohodu v Ljubljano v nedeljo opoludne pozdravila je na kolodvoru došlece (nad 50 na številu) obila množica narodnega občinstva s prisrčnimi živio klici. Predsednik slovenskega planinskega društva, g. prof. Orožen, je pozdravil primorske planince in planinke v lepih besedah v imenu slov. plan. društva. G. Bole se je zahvalil na lepem vsprejemu v imenu primorskega planinskega društva. — Pri skupnem obedu ob 1. uri pri Maliči vrstili so se navdušeni govori. Govorili so gg: prof. Milčetič iz Varaždina, prof. Orožen, Bolé, dr. Iv. Tavčar, dr. Bakarčič iz Reke, dr. Triller, dr. Vitezič in dr. Majaron. — Zvečer je bil pri Ferlincu koncert, katerega so priredili tamburaši „Jadranske vile“ iz Reke in pevsko društvo „Ljubljana“ na korist družbama sv. Cirila in Metoda v Ljubljani in za Istro. Žal, da se ob neugodnem vremenu v tesnih prostorih ni moglo vse tako razviti, kakor bi se bilo sicer. Občinstvo je vrle tamburaše burno aklamovalo. Morali so več točk ponavljati. Mej koncertom čuti je bilo tudi več lepih in navduševalnih govorov. — V pondeljek zjutraj popeljali so se drugi gosti spremljevani z domačimi na naš divni Bled. Povsod, kjer so se vozili bili so povod lepim ovacijam. Ob postajah so gromeli topiči, razna društva in občinstvo pa so vrle planince pozdravljali. Taki pozdravi vršili so se v Št. Vidu, Škofji Loki, Kranji, Lescah-Bledu. Lepo vreme, ki je bilo v pondeljek je močno povzdignilo prijetnost izleta na krasni Bled. Po zajutreku pri županu Peternelu so izletniki šli na grad, se vozili po jezeru, potem se pa sešli k skupnemu obedu v Lujizini kopeli. Vršile so se i tu lepe napitnice. S petim vlakom so se vsi izletniki povrnili v Ljubljano, na kar so se drugi gostje iz Primorske odpeljali z brzovlakom zopet proti domu.

— **Slovenska zmaga na Koroškem.** Notranje ministerstvo je ugodilo rekurzu župana Simona Klokerja v Bistrici pri Pliberku, kateremu je okrajno glavarstvo velikovško in v drugi instanci deželno predsedstvo naložilo pet, oziroma deset goldinarjev globe, ker je slovenski poročal okrajnemu glavarstvu v izročenem področji. Ministerstvo je župana oprostilo kazni, češ, da se občini bistriški na podlagi nikakega zakona ne more braniti, ako hoče v uradnem občevanji z okrajnim glavarstvom posluževati se slovenskega, na Koroškem deželnonavadnega jezika.

— **Rudeči križ.** Dne 15. t. m. vršil se je v mestni dvorani redni občni zbor deželnega pomočnega društva rudečega križa za Kranjsko. Zboru predsedoval je I. društveni podpredsednik ces. svetnik Ivan Murnik. Iz drnštvenega letnega poročila posnamemo: Društvo ima že naprej dovoljenje v slučaji mobilizacije prirediti javne bire po Kranjskem. V Ljubljani ustanovita se v slučaji mobilizacije 2 zavoda in sicer bolniška postaja za 210 mož in rekonvalescentnica za 100 mož. Zdravniško pomoč je obljubilo 12 zdravnikov, lečila bodeta dajala 2 lekarja. Za strežnike v teh zavodih je obljubljenih 30 deželnih brambovcev. Krajevno prenašanje bolnikov preskrbi gasilno društvo v Ljubljani. — Za slučaj kolere napravilo je društvo 36 strežniških predpasnikov, 236 posteljnih vložkov, 60 kavalet in 150 rjuh. Za vse to se je izdalo 548 gld. 69 kr. Od teh predmetov oddalo se jih je nekaj posameznim bolnicam za silo po deželi. Kranjska hranilnica je darovala društvu 300 gld., deželni zbor 100 gld., slednji še vrhu tega 600 gld. za priprave v slučaji kolere. Družba sv. Cirila in Metoda je darovala društvu 30 knjig razne vsebine. Društvo je štelo koncem l. 1893. 3 častne, 229 rednih in 3 podporne člane. Društvena imovina je znašala koncem 1893. l. 11.754 gld. 31 kr. v gotovini in 550 gld. v vrednostnih papirjih. Podružnice so imele 517 udov in premoženja 5074 gld. 77 $^1/_2$ kr. v gotovini in 110 gld. v vrednostnih papirjih. — Računskim preglednikom volil se je državni poslanec gosp. Jos. Kušar, njegovim namestnikom pa trgovec gosp. Jos Lozar. Zbor izreče zahvalo vsem društvenim podpornikom in pospešiteljem.

— **Umrl** je v Idriji dne 7. t. m. učitelj g. Miroslav Plesničar v 22. letu svoje dobe. Pokojnik je bil vrl narodnjak in je tudi veliko pisal v razne liste. Bodi mu blag spomin!

— **Umrl** je dne 13. t. m. v Gorici tamošnji dolgoletni vodja deželnega računanja in posestnik, g. Andrej Jeglič, rodom iz Podbrezja na Gorenjskem. Pokojnik je dosegel starost 67 let in je bil vedno zvest rodoljub slovenski. Truplo njegovo prepeljali so v Podbrezje.

— **Pevsko društvo »Ljubljana«** priredi s sodelovanjem g. Avgusta Puciharja in slav. vojaške godbe pešpolka št. 27 v nedeljo dne 20 t. m. na Koslerjevem vrtu veselico, pri kateri nastopi prvič tudi mešani zbor. Ob neugodnem vremenu se preloži veselica na nedeljo dne 27. maja t. l.

— **Električna razsvetljava v Škofji Loki.** S polaganjem podzemskih žic za elektično razsvetljavo so v Škofji Loki že pričeli. Delo napreduje vrlo in pričakuje se, da bode že vse gotovo do konca meseca junija.

— **Dvorazredna šola** na Bledu razširi se v trorazrednico.

— **Novo šolsko poslopje** dobe v Belipeči na Gorenjskem. Tudi se razširi dosedanja ednorazrednica v dvorazrednico.

— **Postojinsko jamo** je letošnji binkoštni pondeljek obiskalo do 5000 oseb iz raznih krajev.

— **V mestno hranilnico v Novemmestu** vložilo se je od otvoritve, ki je bila dne 1. maja t. l. že 7194 gld. 63 kr.

— **Na zadnji letni ljubljanski semenj** se je prignalo 918 konj in volov, 252 krav, 43 telet, skupaj torej 1218 glav. Kupčija je bila dobra. Mesečni semenj dne 8. t. m. je bil z ozirom na letni semenj prejšnjega dne slabo obiskan.

— **Toča** je pobila dne 11. t. m. v občini št. ruperški na Dolenjskem po vaseh Št. Rupert, Prelesje, Bistrica, Breg, Kremen, Kamne, Vihre in Hrastno. Škoda se ceni na 40 do 50.000 gld.

— **Pogorela** je dne 11. t. m. v Fužinah pri Ajdovščini Nussbaumova tovarna za močnata jedila in zaloga desk na skladišči poleg tovarne. Škode je do 25.000 gld. Pogorelec je bil zavarovan.

— **Velik požar** je uničil dne 9. t. m. v Trstu skladišča lesa tvrdk bratje Livaditi, Jak. Mankoč in Henrik Višnikar. Tudi sosedne hiše je ogenj nekoliko poškodoval. Škode se ceni nad 100.000 gld. Pogorelci so bili zavarovani.

— **Predilnico v Ajdovščini,** ki je nedavno pogorela, bodo zopet zgradili, a še-le prihodnjo spomlad. Tako se glasi sklep delničarjev.

Nemiri v premogovnikih.

Delavci v premogovnikih se že dolgo poganjajo za povišanje plače in pa za osemurni delavnik. Njih zahteve so pač opravičene, ali lastniki premogovnikov se pa vedno sklicujejo, da bi vsled velike konkurence potem ne mogli izhajati, češ, da bi potem pruski premog prihajal v večji množini v Avstrijo.

Da bi izboljšali svoje stanje so v nekaterih premogovnikih delavci začeli strajk. Ker pa delavci niso bili dobro pripravljeni, so bogati posestniki rudnikov, kristijanje in židje, dobro vedeli, da se bodo delavci radi ali neradi morali udati, zato so jim odbili vse zahteve. Večji dunajski listi so pa prinašali poročila o pretiranih zahtevah delavcev. Temu se ne čudimo, ker ti časopisi dobivajo velike podpore od bogatinov, da potem zanje pišejo.

Tudi oblastva so bolj podpirala delodajalce. Jim so pustile seveda se shajati k posvetovanju, delavcem so se pa vsi shodi prepovedali, češ, da bi se ne motil javni red. To je seveda vzbudilo mej delavci še večjo nevoljo, in je pripeljalo do izgredov v nekaterih krajih.

V Falkonovu so poskusili štrajkujoči delavci pregnati druge oddelke. Žandarji so se jim ustavili in prišlo je do boja, v katerem so bili štirje delavci mrtvi. Delavci so ranjeni od zadaj, kar kaže, kakor je trdil v državnem zboru dr. Pernerstorfer, da se je nanje streljalo, ko so že bežali. Poveljnik žandarjev se je po trditvi tega poslanca rekel proti neki ženi, kateri so ubili moža, naj bi ga bila imela doma v postelji, pa bi ga ne bili ubili. Od vladne strani se pa zatrjuje, da so žandarji streljali, ker so bili v nevarnem položaji, da jih delavci pobijejo.

Huje nego v Falknovu je pa bilo v Ostrovici, kjer je nad 20.000 premogokopov v raznih premogovnikih ustavilo delo.

Dne 8. t. m. je v Ostrovici hotelo kacih 800 do 1000 delavcev napasti premogovnik Vilčkov v katerem se je še delalo. 8 žandarjev se je postavilo jim v bran. Razdraženi delavci so hoteli napasti žandarje s koli. Žandarji so jeli streljati in takoj je bilo 9 mrtvih in 20 ranjenih. Delavci so seveda potem se umaknili. Mej delavci je zaradi tega velika nevolja, posebno, ker še niso jim pustili, da bi smeli obiskati ranjene tovariše v bolnici. Celo stare matere nekega delavca niso pustili k svojemu sinu. Pále delavce so pa pokopali po noči, da delavci niso videli za to in se celo sorodniki niso mogli udeležiti pogreba.

Hitro so se v Ostrovico od vseh stranij poslali močni oddelki vojakov. Delavci videč vojno silo, so pa se udali in večinoma začeli delati. K temu jih je potreba silila, posebno ker bi bili kmalu brez strehe, ker so jim odpovedali delavska stanovanja. Več njih kolovodij so pa tudi zaprli in jih postavijo pred sodišče.

Anarhisti

nikakor ne mirujejo. V Parizu se je razletela v ulici Kleber pred hišo Massinga, posestnika tovarn za baržun bomba. Bomba ni človeka nobenega poškodovala, pač pa je naredila na Massingovi hiši mnogo škode, pa tudi sosedne hiše je močno pretresla. Ko se je izvršil ta napad, Massinga ni bilo doma. Bil je na neki večerni zabavi. Ko se je domu povrnil, se je močno prestrašil, ko mu je policija, ki je imela ulico zastraženo, povedala, kaj se je zgodilo.

Kaj da je bilo povod temu napadu, se nič gotovega ne ve Nekateri sodijo, da je ta napad veljal državnemu pravdniku Quesnay de Beaurépaire, kateri je tožil Ravachola in stanuje ravno v tej ulici. Napadnik menda ni prav dobro vedel, kje stanuje ta generalni državni pravdnik.

Sprva so bili zaprli dve osebi, katere je neki krčmar označil za napapovalce. Kmalu se je pa pokazalo, da se je policija jako motila in so ju morali izpustiti. Za tem so pa zaprli nekega markerja, o katerem vedo

da je anarhist. Je li pravi krivec, se bode kmalu pokazalo. Zaprti marker skuša dokazati, da je bil tisti večer drugje.

V Lütlichu v Belgiji je zaradi več atentatov poslednje dni bilo več preiskav. Našli so mnogo bomb, dinamita, anarhističnih pisem. V Amsterdamu zaprli so ruskega dijaka, o katerem se misli, da je anarhist. Nedavno je bil v Lüttichu. Ker je občeval z mnogimi znanimi anarhisti in se je kmalu potem izvršil neki atentat, se sodi, da je on prinesel bombe. Iz Lütticha je potem potoval v Amsterdam.

V Avreuillu v Belgiji je 100 policijstov preiskovalo četrt mesta, v katerem se navadno zbirajo anarhisti. Našli so več dinamita in 15 oseb zaprli. Zaprli so tudi neko žensko Schleibach, katera je vešča več jezikov in je oskrbovala dopisovanje z nemškimi in angleškimi anarhisti.

— **Visoka botra.** V Zloczowu v Galiciji rodil se je nekemu pismonoscu ravno tisto uro in ravno tisti dan sin, kakor nadvojvodi Francu Salvatorju in nadvojvodinji Valeriji. Pismonosec se jeo brnil do najvišjega dvornega urada, bi le smel svojemu sinu dati isto ime, kakor ga bode imel novorojeni nadvojvoda in če bi nadvojvoda in nadvojvodinja botrovala njegovemu otroku. Pismonoscu se je kmalu poslalo z Dunaja precejšno darilo in naznanilo, da lahko svojega sina da krstiti za Huberta in da nadvojvoda Franc Salvator in nadvojvodinja prevzameta boterstvo. Seveda se je preskrbelo, za sposobni osebi, da pri krstu nadomestujeta botra in botro. Lahko si mislimo, kako so stariši bili veseli, da se jim je izpolnila želja.

— **Iz Dubice v Bosni** se nam piše dne 13. maja: Naj vam sporočim nekej malega iz Bosne. Prošli teden je došlo v naš kostajniški okraj čez tisuč duš, Prusov luteranov. Vlada jih je naselila na svoja zemljišča okoli Dubice in Novega. Da to ni domačinom po volji, se mora razumeti. Sedaj ne bode paše, ker je prebivalstvo itak že gosto naseljeno. Vlada jih bodeš podpirala z živežem in nakupila potrebne živine in vsejedno jim bo težko, ker so se naselil v gosto zaraščene šume in pustinje. Govori se med ljudmi, da jih dojde sto tisoč, da bodo Srbe-Bosance spravili v Srbijo in mesto njih naselili Pruse. Tudi Turki, gospodarji zemljišč govore, da naselijo na svoja posestva Pruse, da jim iztrebijo in obdelajo še neobdelano zemljo. To ne bo dobro domačinom radi paše, ker tu ni takega občinskega sveta, nego turški ali spahijski in državni. Vlada pa preseljuje Turke iz Krajine na hrvaško-bosanski meji doli v Posavino v bolje zemlje. Kdor ima le do 6 danov zemlje, mora prodati in iti v Posavino; preselijo 1200 rodbin. Res čudno preseljevanje po ti deželi — Pomlad smo imeli jako lepo in zgodnjo ni bilo hude suše kot lani, od sv. Jurja še preveč dežja, da sejanje le počasi napreduje. Rž je imela že koncem aprila klas, prideljki zdaj še lepo rastejo, zla vremena nas Bog obvaruj, včeraj je že pobijala gosta toča nekatere kraje. Tukaj se je sestavilo društvo, da napravi tvornico za sladkor; ljudje so začeli sejati sladkorno peso, ki donaša lep dobiček.

— **Peruvansko pravosodje.** V Limi v Južni Ameriki so Italijana Giaffa obdolžili neke zarote. V ječi so ga z groznim mučenjem prisilili, da se je priznal krivega Na to so ga brez vsake obravnave ustrelili. Italijani v Peruu so zaradi tega jako razburjeni.

— **Grozovitosti blazneca.** V San Benedettu pri Ascaliju je neki Camali zbraznil in v blaznosti pobil pet oseb in tri težko ranil.

— **Samomor.** V Homatovu na Češkem izvlekli so te dni iz vode neko ženo železniškega strojevodja, ki je bila k sebi na život privezala svojo tri tedne staro hčerko in ž njo skočila v vodo. Sodi se, da je bila zblaznela.

— **Velika ploha s točo** je bila v Kavrimu na Češkem. Velika voda je odnesla neko hišo in mnogo živine je potonilo.

— **Ponarejalci denarjev.** Policija je v Berolinu zasledila družbo ponarejalcev bankovcev. Dva ključarja, od katerih je jeden baje anarhist, so takoj zaprli. Našli so mnogo srebrnih mark in niklastega denarja po 10 vinarjev.

— **Dekle ustrelil.** V Poznanju na pruskem Poljskem je neka dekle, ki je pod policijskim nadzorstvom, vojaka na straži pred magacinom, za smodnik z nenravnimi ponudbami hotela proč izpeljati. Ko je jo vojak hotel prijeti, da jo odvede v zapor, je zbežala. Vojak je streljal za njo in jo ubil.

— **General Gurka v Ajacciu.** V prvi hotel v Ajacciu je prišel nedavno postaren gospod, ki je rekel, da je general Vevenot in je nadzornik izdelovanja patron. Imel je pri sebi pismo, v katerem se priporoča vojaškemu poveljništvu. Ko je ostavil Ajaccio, se je izvedelo, da je bil general Gurka, ki je hotel nepoznan obiskati Korziko. Z vojaško upravo se je pa dogovoril, da odpotuje kot general Vevenot.

— **Iz Trsta se nam piše.** Tatvine so tukaj na dnevnem redu. V petek se je pripeljal v Trst Jožef Tominc in Novega mesta na Dolenjskem. Ž njim se je pripeljal neki neznan mladenič, s katerim se je bil seznanil v Ljubljani. Tominc se je nastavil v neki hiši v ulici Madonina, in ondi pustil kovčeg z obleko, v skupni vrednosti 40 gld. ter šel v mesto. V njegovi odsotnosti je pa bil prišel njegov tovariš po kovčeg, češ, da je Tominc poslal ponj. Sleparja sedaj iščejo. — Delavcu Vidmarju iz postojinskega okraja je pa nekdo izvabil 30 gld. češ, da mu preskrbi delavsko knjižico, katero mora imeti vsak tujec Slepar je delavcu pripovedoval, da je v službi pri policiji.

— **Volkovi na Krasu.** Blizu Podgrada strgali so te dni volkovi štiri ovce. Tudi v sežanskem, postojinskem in vološkem okraji raztrgali so več ovac. Sprva so mislili, da škodo delajo psi, ali sedaj se je dognalo, da se je priklatilo več volkov.

— **Dijak Ivan Hermann** iz Glivice v Pruski Šleziji je te dni ukradel svojim starišem 1000 mark in jo pobegnil. V Trstu ga je prijela policija z nekim Henrikom Flickschuh, kateri ga je spremljal iz Nemčije.

— **Najdeno mrtvo žensko truplo.** Pri Liberci na Češkem našli so v nekem gozdu že močno strohnjeno žensko truplo, zraven pa še sledove strdene krvi. Truplo je bilo pokrito s suhladjo. Skoro ni nobene dvojbe, da je ženska umorjena.

— **Plinova eksplozija.** Dne 11. t. m. je v prodajalnici za oblačilo Hermama Beltelheina na Dunaji v izložev alnem oknu počila plinova cev in užgala vse tamošnje blago. Iz prodajalnice so gasilci hitro postavili nekaj stvarij mej drugim pult z denarno miznico. Občno zmešnjavo je nekdo porabil in vlomil v miznico, ter pokradel ves denar. Posrečilo se je ogenj omejiti, ali škoda je vendar precej velika.

— **Sin poslanca barona Dipaulli** se je ponesrečil. Učenec sedmega razreda bolzanske gimnazije je dne 9. t. m. napotil v Mendel na pomladanski izlet. Mimogrede je hotel obiskati svojo mater v Kaldernu. Da hitro pride, sedel je na bicikel. Na nekem precej strmem mestu je pa padel s bicikla in z glavo z vso silo zadel ob kamen pri cesti in bil je takoj mrtev.

— **Zaprli** so v Brnu Frančiško Brichto, ki je prosila dva mesarska pomočnika, da umorita njenega gospodarja in ključarica mej binkoštnimi prazniki Potem bodo pa vlomili v blagajnico, v kateri je 80.000 gld. in si denar mej seboj razdelili. Jeden mesarskih pomočnikov je stvar naznanil policiji, ki je njo takoj zaprla.

— **V štirinajstdnevni zapor** obsodili so v Pragi mnišeškega trgovca Suchomela, ker je v neki gostilni zabavljal proti izjemnemu stanju.

— **Omladina.** Pri porotnem sodišči v Liberci na Češkem sta bili obsojeni zaradi veleizdaje, rušenja javnega reda in miru, zaradi rušenja postave o razstrelilih in razžalenja časti osebi, ki sta bili v zvezi z „Omladino“ v Pragi. Dvajsetletni Milaček je dobil 4 in tudi sedemnajstletni Halle triletne ječe. Zatožena dvajsetletna Frančiška Šimanek je bila oproščena.

— **Strela.** V Badenu pri Dunaji je te dni strela ubila najemnika posestva grofa Wimpffena, Josipa Herzoga. Bil je takoj mrtev. — V tovarno Theyer in Hardmuth na Dunaji je udarila strela. Škode pa ni dosti napravila.

— **Samomor bankirjev.** V Rimu se je ustrelil bankir Sinegalia rojen Tržaceč. Dolgo je veljal za večkratnega milijonarja. Zadnji čas mu je kupčija šla slabo in napovedati je moral konkurs.

— **Ponarejalci bankovcev.** V Vidmu so zaprli posestnika tiskarne Viktorja Battijo, ker so v njegovi tiskarni ponarejali avstrijske petdesetake. Zaprli so v Osoppu stavbenega podjetnika Venchiaruttija, v Bujah gostilničarja Michelettija, ker so razpečavali ponarejene bankovce. Vkupe so zaprli že 32 oseb.

— **Samomor šolskih otrok.** Na Dunaji so te dni v vodo skočile zaradi slabih spričeval jednajstletna Ana Jeřabek in njen devetletni brat Karol, otroka vdove policijskega stražnega nadzornika, zaradi slabih spričeval. Predno sta šla, od doma, rekla sta svoji mlajši sestrici, da naj pove materi, da sta šla v Donavo. Priporočila sta jej, da naj bode ona pridna. K Donavi sta vzela seboj neko drugo deklico in v pričo nje skočila v vodo.

— **Osemnajstletni morilec.** V Parizu so zaprli osemnajstletnega brezposelnega trgovskega pomočnika, ker je umoril prodajalko dišav Ludoviko Andriesen.

— **Nesreča pri streljanji.** V Queenferry došlo angleško ladijo Galata je pozdravljala s streljanjem nemško brodovje. Pri desetem strelu je vsled neke nepojasnjene nesreče ubilo topničarskega inštruktorja Lawrenca in jednemu pomorščaku roko odtrgalo.

Neogibno potrebno je za vsako družino

Kathreinerova

Kneipp-ova sladna kava

z okusom prave kave.

Ta kava daje to prednost, da se lahko popusti tako škodljiva prava zrnata ali pa z raznimi cikorijami zmešana kava in se iz te kave naredi **okusna** ter **zdrava** in **redilna** pijača. — **Nedosegljiva je kot dodatek k pravi kavi.** (12)

Visoko priporočana za ženske, otroke in bolnike.

Ponaredeb se naj varuje.

Dobi se povsod. **½ kile 25 kr.**

Tržne cene.

V Ljubljani dne 12. maja 1894. Pšenica gld. 8·20 kr. rž gld. 6·30 kr., ječmen gld. 6·20 kr., oves gld. 7·30 kr., ajda gld. 8·— kr., proso gld. 6·50 kr., turšica gld. 5·60 kr., leča gld. 12·— kr., grah gld. 12.— kr., fižol gld. 8. — kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

Loterijske srečke.

V Lincu dne 12. maja t. l.: 35, 36, 67, 79, 64.

V Trstu dne 12. maja t. l.: 17, 72, 34, 13, 74.

V Pragi dne 16. maja t. l.: , 16, 18, 11, 51 79.

„Ne kupuj pri branjevci, temveč pri trgovci“
pravi star predgovor.

To se lahko uporablja na moje podjetje, kajti tako velika trgovina, kot je moja, ima vsled kupovanje velikih množin blaga za gotov denar in drugih prednosti nizke stroške kateri so naposled le kupovalcu v korist.

Mlôni vzorci zasebnim kupovalcem zastonj in franko.
Bogate **vzorčne knjige**, kakoršnih **še nikdar** ni bilo, **za krojače** nefrankovano.

Blago za obleke. (15)

Peruvien in **dosking** za visoko **duhovščino**, predpisano blago za **uniforme c. kr. uradnikov**, za **veterance, požarne brambe, telovadce, livreje**, sukno za **bilard** in **igralne mize, prevlake za vozove, loden** tudi nepremočljiv za **lovske suknje, perilno blago, potni pledi** od 4 do 14 gld itd.
Ceno, pošteno, trdno, čisto volneno sukno ne cene **cunje**, da se **jedva splača krojac**, priporoča

Janez Stikarofski,
Brno (avstrijski Manchester)
največja zaloga sukna v vrednosti ½ **milijona goldinarjev.**
Pošilja se le proti povzetju!
Dopisuje se v nemščini, češčini, madjarščini, poljščini, italijanščini, francoščini in angleščini.

Marijaceljske kapljice za želodec,

izgotovljene v lekarni k **„angelu varhu“**

C. BRADY-a v Kromerižu (Moravsko)

so staro, zanesljivo in znano zdravilo ter so budilno in krepilno sredstvo za želodec in prebavilna dela. (23)

Samo prave so z zraven stoječo varstveno znamko in podpisom.

Cena: 1 steklenice 40 kr.
dvojne steklenice 70 kr.

Vsebina je naznanjena.

Marijaceljske kapljice
za želodec prodajajo se prave: **v Ljubljani:** lek. Piccoli in lek. Svoboda; **v Postojni:** lek. Fr. Beccarich; **v Škofji Loki:** lek. Karl Fabiani; **v Radovljici:** lek. Alex. Roblek; **v Novemmestu:** lek. Dom Rizzoli in lek. Bergmann; **v Kamniku:** lek. J. Močnik; **v Črnomlju:** lek. J. Blažek.

Odgovorni urednik: **August Pucihar.** — Tisk in založba: **J. Blasnikovi nasledniki.**